
ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ТЕОРІЯ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНИХ СИСТЕМ»

Масленчук О.С.

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Ще в античні часи багато філософів намагалися визначити поняття, близьке до сучасної системи (systema - ціле грецькою). Найбільш відомий як систематизатор всіх сучасних йому знань один із стовпів давньогрецької філософії Аристотель Стагірит (384-321 р. до н.е.): саме він створив філософську систему класифікації наукових дисциплін, в основі яких лежали логіка і метафізика. Крім нього такі спроби більш-менш успішно робили Н. Коперник (1473-1543), Ф. Бекон (1561-1626), Г. Гегель (1770-1831).

Основна ідея системного підходу до пізнання була сформульована Блезем Паскалем (1623-1662), який стверджував, що неможливо досягнути частину без знання цілого. Теорія Паскаля лягла в основу характерного переконання в тому, що властивості, основні риси, закони розвитку і функціонування таких об'єктів однозначно або, принаймні, вирішальним чином детермінуються властивостями утворюють їх елементів. З цієї точки зору послідовне опис відповідних елементів і їх властивостей розглядалося, в кінцевому рахунку, як еквівалентне опису системного об'єкта в цілому. Подібний підхід до вивчення складних об'єктів у свій час був не тільки виправданий, але здавався єдино можливим, до того ж при вирішенні ряду завдань він довів свою корисність. Підхід цей, що зводить властивості цілого до властивостей елементів, називається редуccionістскім. Він не піддавався сумніву до кінця ХІХ століття, а в сфері управління - до середини ХХ століття.

Однак у сорокові роки нашого століття, вирішуючи надскладну управлінське завдання при реалізації проекту "Манхеттен" зі створення атомної бомби американці переконалися в нездатності редуccionістских методів. Вперше в практичному управлінні був застосований підхід, що отримав назву системного. Нові методичні установки стверджували, що ціле (система) не тільки не детермінується однозначно властивостями його елементів або їх груп, але, навпаки, самі елементи детермінуються цілим і лише в його рамках отримують своє функціональне пояснення і виправдання, як би "право на існування". Метод швидко знайшов себе, і його значення і роль підтверджується словами видатного сучасного вченого, економіста зі світовим ім'ям В. Леонтьєва: "Щоб прогнозувати розвиток економіки, потрібен системний підхід. Економіка кожної країни - це велика система, в якій багато різних видів діяльності, і кожна з них щось виробляє...

Кожна ланка, компонент системи може існувати тільки тому, що воно отримує щось від інших".

Що ж таке система і чому саме системний підхід до управління забезпечує максимальну безпеку цього процесу? Постійне внесення змін в законодавчо-нормативні акти бухгалтерського та податкового обліку роблять питання формування облікової політики в Україні і досі є актуальними.

До них відносяться:

- складність об'єкта, тобто наявність у ньому помітних складових частин;
- цілісність об'єкта, тобто наявність якихось відносин, зв'язків між цими частинами, які утримують їх у цілісному стані;
- здатність ділитися на частини (компоненти, підсистеми);
- об'єкт повинен бути елементом системи вищого порядку;
- об'єкт повинен утворювати особливу єдність із середовищем.

Система як цілісність набуває нових властивостей, якісні характеристики, що не містяться окремо в утворюють її елементах. Поняття системи, безумовно, описує деякий ідеальний об'єкт. З точки зору його зовнішніх властивостей такий об'єкт виступає як безліч

елементів. На природу яких не накладається ніяких обмежень, крім одного: для даної системи ці елементи є неподільними одиницями.

Сутність системи в її статичності розкривається шляхом виявлення і з'ясування структури, вираженої за допомогою закономірних зв'язків і відносин. Структура характеризує систему з боку стійкості, якісної визначеності. Це важлива, але недостатня характеристика. Сутність системи в її динаміці розкривається через аналіз функцій кожного елемента й досягнення функціонування і тенденцій розвитку системи в цілому. Структура і функції є невід'ємні сторони кожної системи, і тільки в їх єдності розкривається її суть. Соціальні системи утворюють особливий клас систем. Головним елементом цих систем будь-якої категорії складності (від сім'ї до країни і людства в цілому) є людина зі своїми потребами та інтересами, своїм баченням світу, своїми ціннісними орієнтаціями. Системоутворюючі чинники в соціальних системах мають свої особливості.

Спільність цілей у соціальній системі складніше, ніж просто механічне їх збіг. Об'єднавшись у силу яких-небудь своїх інтересів, маючи у зв'язку з цим наміри вирішувати саме свою певну проблему, люди змушені для цього вирішувати вже загальну задачу всього об'єднання, тобто добиватися чогось такого, що прямо в їх особисті інтереси могло і не входити. У цьому полягає головна особливість соціальної системи: створюючи її з однією метою, ми змушені вирішувати і деякі нові завдання. Можливості системи ширше, ніж проста сума можливостей складових її елементів. Це властивість обумовлює особливий ефект, заради якого створюється більшість систем.

Таким чином, можливості системного аналізу роблять управлінську працю значно ефективніше і раціональніше. При значному зростанні обсягів управлінської інформації, особливо у зв'язку з бурхливим розвитком глобальних інформаційних мереж, такого роду можливості набувають вирішального значення для забезпечення безпеки функціонування систем через управління ними.

Література

Основна література

Законодавча та нормативна література

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами від 8 грудня 2004 р.: Офіц. видання. - К.: Вид. Дім "Ін Юре", 2006.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №435-ІУ. - Нове законодавство України / Уклад. Ю. П. Єлісєвєнко. - К.: Махаон, 2003. - 600с.
3. Кодекс України про адміністративні порушення (зі змінами і доповненнями) // Довідник працівника контрольно-ревізійної служби. -К.: ДІА, 2001. -Т.1. -СІ 8-19.
4. Витяг з Кримінально-процесуального кодексу України (зі змінами і доповненнями) від 28 грудня 1960 року // М. І. Камлик. Судова бухгалтерія: Підручник. - Вид. 4-те, доп. та перероб. - К.: Атіка, 2003. - С. 398.
5. Про розвідувальні органи: Закон України від 22 березня 2001 р. № 2331 -ІІІ // Відомості Верховної Ради України.
6. Про захист інформації в автоматизованих системах: Закон України // Відомості Верховної Ради. 1994. -№31. -286 с.
7. Положення про технічний захист інформації в Україні, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 9 вересня 1994 р. № 632 // ЗП України. - 1994. - №12.
8. Кримінально-процесуальний кодекс України: наук.-практ. коментар. - К.: Юрінком, 1995.- 639 с.
9. Про оперативну-розшукову діяльність: Закон України: наук.-практ. коментар. К.: РВВ МВС України, 1993. - 120 с.
10. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року №2657-ІІІ.
11. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. // Офіц. Віс. України. - 2003. - № 29. - Ст. 1433.

12. Указ Президента України "Про Міжвідомчу комісію з питань інфор-маційної політики та інформаційної безпеки при Раді національної безпеки і оборони України" від 22 січня 2002 р. № 63/2002. // Відомості Верховної Ради України.

Навчальна література

13. Агафонов Г. Г., Буришев С. А., Прохоров С. Л. Концепции безопасности. / - К.: А-ДЕПТ, 2005.-Кн. 2.-270 с.
 14. Барановський О. І. Фінансова безпека / Ін-т екон. прогнозування.-К.:Фенікс,1999.-338 с.
 15. Баяндин Н. И. Технологии безопасности бизнеса: введение в конкурентную разведку: Учеб.-практ. пособие. - М.: Юристь, 2002. - 320 с.
 16. Біленчук П.Д., Романюк Б.В., Цимбалюк В.С. та ін. Комп'ютерна злочинність. Навчальний посібник.- К. Атіка, 2002, 240
 17. Браїловський М. М, Дорошко В. О., Чирков Д. В., Шелест М. Е . Захист економічної інформації: Навч. посібник / За ред. проф. В. О. Хорошка: - К.: НАУ, 2002. - 78 с.
 18. Бруксбенк Д., Уилсон Дж. Руководство по безопасности: Пер. с англ. - М.: ЮНИТИ-ДАНА 2003.-319 с.
 19. Буришев С. А., Лутаев И. В., Прохоров С. Л. Концепции безопасности. - К.:А-ДЕПТ, 2005 -Кн. 1. -363 с.
 20. Данільян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: структура та на–прямки реалізації: Навч. посібник. - Х.: Фоліо, 2002. - 285с.
 21. Економіка підприємства: Підручник/ За ред. С. Ф. Покропивного. - К.: КНЕУ, - 1999.
 22. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: Навч. посіб./ В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Правова єдність, 2009. – 544 с.
 23. Живко З. Б., Живко М. О., Живко І. Ю. Словник сучасних економічних термінів. - Л.: Край, 2007. - 384 с.
 24. Кашик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: Навч. посібник. - К.: Атіка, 2005. - 432 с.
 25. Ковальчук Т. Т. Економічна безпека і політика: із досвіду професійного аналітика. - К.: Т-во "Знання", КОО, 2004. - 638 с.
 26. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. - К.: Лібра, 2003. - 280с.
 27. Носова С. С. Економічний контроль: сутність і форми прояву. - М.: Економіка, 1991. – 176 с.
 28. Організаційно-правові основи захисту інформації з обмеженим доступом: Навч. посібник/ А. Б.Стоцький, А. М. Гуз, А. І. Марущак та ін.; За заг. ред. В. С. Сідака - К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. - 232 с.
- Додаткова література*
29. Основи экономической безопасности: Учеб. пособие / Под ред. Е.А. Олейникова. - М.: ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1997.-211 с.
 30. Основи інформаційних систем: Навч. посібник. / В. Ф. Ситник, Т. А. Писаревська, Н. В. Єрьоміна, О. С. Краєва; За ред. В. Ф. Ситника. - К.: КНЕУ, 2001. - Вид. 2, перероб. і доп.- 420 с.
 31. Павлюк В. В., Сердюк В. М., Акаєв Ш. М. Контроль і ревізія: Навч. посібник. - К.: Центр навч. літ-ри, 2006. - 196 с.
 32. Попович В. М. "Тіньова" економіка як предмет економічної кримінології. - К.: Правові джерела, 1998.-448 с.
 33. Расторгуев С. П. Філософія інформаційної війни.- М.: Вуз. книга, 2001.- 468 с.
 34. Реверчук А. Й., Малик Я. Й, Кульчцькіт І.І., Реверчук С. К. Економічна безпека в Україні: держави, фірми, особи: Навч. посібник / За ред. С. К. Реверчука. - Л.: ЛФМАУП, 2000. - 192 с.
 35. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур: Монографія.-Л.:ЛБІ НБУ, 2004.-195 с.
-

36. Романів М. В. Державний фінансовий контроль і аудит: Навч.-метод, посібник. - К.: ТОВ "НІОС", 1998.-224 с.
37. Экономическаябезопасность / Под ред. Е. Л. Олейникова. - М.: РЗА им. Плеханова, 2000. -285 с.
38. Экономическаябезопасностьхозяйственных систем: Учебник / Под ред. А. В. Колосова. -М.:РАГС, 2001.- 446 с.
39. Экономическаябезопасность: производство – финансы – банки / Под ред. В. К. Сенчагова.- М.: Финстатинформ, 1998. – 621 с.
40. Ярочкин В. И. Система безопасностифирми. - М.: Ось. - 89, 2003. - 3-є изд., перераб. и доп. - 352 с.
41. Стандарт вищого начального закладу "Система організації навчального процесу. Текстова і графічна документація".
42. Філіппова С.В. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства [Електронний ресурс] / С.В. Філіппова, О.С. Дашковський // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 2 (3). – С. 17-21. – Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/n3.html>.
43. Захарченко В.І. Аналіз енергетичної безпеки регіону. [Електронний ресурс] / В.І. Захарченко, М.О. Акулюшина // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 1 (2). – С. 147-150. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2012/n1.html>.
44. Фурсова Н.А. Наукові підходи щодо забезпечення інтелектуалізації підтримки прийняття управлінських рішень у сфері соціальної безпеки [Електронний ресурс] / Н.А. Фурсова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 3 (13). – С. 70-75. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n3.html>
45. Мельник С.І. Передумови формування регіональної соціальної політики в Україні [Електронний ресурс] / С.І. Мельник //Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 5 (10). – С. 159-163. – Режим доступу до журн.: <http://www.economics.opu.ua/files/archive/2013/n5.html>.
46. Гелюх О.В. Методи та важелі державного регулювання соціально-економічних процесів в агропромисловій сфері. [Електронний ресурс] / О.В. Гелюх // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2011. – № 1 (1). – С. 135-138. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2011/n1.htm>.